

proximo in omnibus, præterquam in vitio. Delectare in teipso : ne te in aliquo magnipendas : humilis et suavis sub pondere paupertatis ; a qua expugnari quotidie, proprie servorum est Christi. Capta ex laboribus et sudoribus vitam tuam. Ubi autem est infirmitas, et impossibilitas denegat, ne erubescas humilem quæstum facere. Nam ex quæstu in humilitate subvenitur indigentibus, et superna merita conquiruntur, et formatio fit ad sanctos. Sæpe abluaris salutaribus Sacramentis, et his atque divi-

(78) Tribuitur etiam S. Bernardo alia epistola similis argumenti, « De cura et modo rei familiaris, » quæ sic incipit : « Gratioso et felici militi Raymundo, domino Castri Ambasii, Bernardus in senium deductus, salutem. Doceri petis a nobis de cura et modo rei familiaris, » etc., ut apud Joannem Picar-

nis verbis tuam animam refocilla. Talis studeas vivere, qualis affectas in extremo iudicio inveniri : Non tibi plura scribo. In his paucis exerce animam tuam. Curiosa, et non expedientia tibi, nec a me, nec ab aliis amplius quæras. Quod tibi novi utile, scripsi : et si aliud a me petisti, utiliter denegavi, nolens in magnis, sed in parvis et paucis involvere animam tuam. Tuos natos, ut potes, in Deo nutrias, et ora pro me. Patientia tibi expediens semper tecum sit. Amen (78).

dum. Sed hæc epistola tam indigna est nova luce, quam Bernardo auctore. An autem sit Bernardi Silvestris, cujus est opus metricum non editum, quod « Megacosmus et Microcosmus » inscribitur, « Gerico doctori famosissimo » nuncupatum, alii viderint.

OPUSCULUM IN HÆC VERBA : AD QUID VENISTI?

809 Gerardus Vossius, præpositus Tungrensis, Romæ anno 1594 primus edidit sub hoc titulo : « Opusculum S. Bernardo abbati Clarævallensi adscriptum. » Qui illud Bernardo primi tribuere, hac forte moti sunt ratione, quod istud identidem frequentaret, « Ad quid venisti? » ut patet ex lib. 1 Vitæ, cap. 4. Verum paucis immutatis, reperitur in Bibliotheca Patrum, tomo XIII edit. Colon., inter Opera Davidis de Augusta Ordinis Minorum cum hoc titulo, « Formula Novitiorum, » præmissa epistola nuncupatoria ad Bertholdum.

I. — De scopo et fine cogitando.

Primo considerare debes; ad quid veneris, seu propter quid veneris. Propter quid venisti, nisi solum propter Deum ; ut is esset merces tua in vita æterna? Sicut enim propter nullum alium venisti, ita propter nullum alium debes omittere bonum, nec tepescere alicujus exemplo, quin studeas ad hoc, ad quod venisti. Venisti enim ad serviendum Deo, cui servire omnis creatura debet. Primo, quia nihil habet nisi ab ipso : et ideo debet ei maxime omnis homo, tanquam rationalis, dare quod est, et quod potest. Et sicut omnia serviunt Creatori pro posse suo ; multo magis homo, quem non solum creavit, sicut cætera sunt creata, sed insuper intellectu decoravit, libero arbitrio nobilitavit, mundi dominum constituit, sibi similem fecit, naturam ejus assumpsit : verbo et exemplo eum instruxit, proprio sanguine eum de morte æterna redemit, Spiritum sanctum ei infudit, carnem suam in cibum tradidit ei, curam ejus habet sicut mater parvuli sui filii, et hæreditatem æternam ei dare disposuit. Ecce quantum nos tenemur ei servire præ cæteris creaturis, qui nos præ omnibus creaturis mundi amavit.

II. — De obedientia.

Et quia non confidis tibi, ut præsumas te scire quid Dominus velit ; ideo commisisti te superiori tuo, ut ipse te regat ; et dedisti manum tuam in confessione, ut ipse te ducat in viam Dei. Unde non licebit tibi vivere pro velle tuo : sed quo ductor tuus ire te jubet, illuc ire debes ; et quod ipse prohibet, debes cavere. Quia qui artem aliquam discere cupit,

debet regulam sui ductoris tenere, et proprias ad-
 inventiones relinquere. Ut infirmus, qui accessio-
 nem excessum patitur, debet servare dietam, quam
 medicus illi indicit, si cito sanari desiderat : ita et
 tu nihil dicas vel facias, quod magistrum tuum nolle
 præsumis. Te enim dedisti ei, propter regnum cæ-
 lorum ; et ideo non es tuus, sed ejus. Te ei vendi-
 disti, et ideo non licet tibi agere de te, sine ejus
 voluntate. Ipse est enim dominus tuæ voluntatis :
 et contractio rei alienæ invito domino furtum est.
 Fur autem cælo non appropriat. Ipsi rectores, quia
 sunt vicarii Domini super nos, et nos debemus eis
 obedire sicut Domino, non sicut hominibus ; quia
 non propter ipsos, sed propter Deum subjicimus nos
 ipsis : ideo servus non est major domino suo (Matth.
 x. 24 ; Joan. xiii, 16 et xv, 20). Talem ergo te ex-
 hibe ei, ut libere jubeat te facere vel dimittere, quid-
 quid videtur ei expedire : quia si ipse te timeat,
 jam servus est major domino suo, et discipulus su-
 per magistrum.

III. — De reverentia erga prælatos.

Habeta pacem cum prælatiis tuis. Non detrahas
 eis, nec libenter audias alios detrahentes eis ; quia
 specialiter Deus hoc vitium punit in subditis, etiam
 in præsentibus. Non acriter ponderes eorum excessum,
 sed ignoscas quasi hominibus : quia in multis curis
 non potest quandoque negligentia vitari, et sæpe
 quod alius pro bono facit, quia non intelligimus in-
 tentionem ejus, pro malo judicamus. Honora eos in
 corde tuo, et non spernas, ne forte et Deum sper-
 nas, cujus vicem gerunt. Et propter utilitatem tuam

et animæ tuæ, ordinationes eorum et constitutiones conserva, atque non fastidias quæ non sine causa faciunt, licet tu nescias causam. Qui ambulat simpliciter in via Dei, non ei talia nocent, sed prosunt, et ad majus sibi meritum sunt. Verus servus Dei sic debet in via regia et mandatis Dei ambulare, quod statuta humana non arcent eum in aliquo : quia ipse debet semetipsum arctare, ut si non esset illud statutum, tamen caveret sibi ab omni quod non est expediens. Per talia enim statuta reprimuntur excessus eorum qui metas **S** **I** **C** disciplinæ transgrediuntur. His de obedientia præmissis, quæ initium bonæ religionis sunt, transeo ad alia. Et primo ad corporalia exercitia, deinde consequenter ad spiritualia ; quoniam non prius quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale est.

IV. — *De primitiis diei et cogitationum Deo offensis.*

Consuesce, quod opportunum est, parum ante matutinas vigilare, ut spiritus tuus dirigatur ad Dominum in oratione, et postea magis sobrius sis atque devotus in servitio Dei et laudibus ejus : et evigilans statim omnes cogitationes et somnia abige, quibus diabolus te occupare volebat : et primitias cogitationum tuarum offeras Deo, in oratione corde erecto vel genu flecto, donec aliquem affectum devotionis concipias, et incalescat spiritus tuus, et ex hoc tota die eris devotior et ferventior.

V. — *De reverentia et attentione in divino officio.*

In divino officio non sis piger et acediosus ; sed cogas corpus tuum et spiritum tuum. Reverenter et alacriter psalle Domino coram Angelis, qui ibi præsentibus assistunt. Risus et verba inutilia detestare, ubi coram altissimæ majestatis oculis cum metu et reverentia debes assistere. Verba psalmodiæ distincte et integre pronuntia. Non libenter discurras per choros, nec ante finem horarum exeas, nisi magna necessitas te compellat atque cogat. Priusquam incipiatur officium, prævenire stude, ut ad aliquam devotionem te excites. Ideo enim tam desides sumus in officio, quia non sumus ante excitati ; et ita eximus frigidi et dissoluti, sicut intravimus. Stude ergo in ipso principio, cogitationes varias abjicere, et intendere his quæ psalluntur : alioquin postea tumultus earum vix poteris evadere. Post officium stude te conservare in devotione quam concepisti, et ne te statim effundas ad inania. Si autem non habes devotionem interius, saltem conserva disciplinam et morum gravitatem exterius, propter reverentiam Dei, et aliorum confratrum et proximorum exemplum.

VI. — *De accusatione sui et aliorum in capitulo.*

In capitulo non multum loquaris, nisi valde utile sit, et hoc similiter dic, et correptus mansuete responde, nec te excuses quando corripieris ; sicut Adam qui refudit in Deum et in mulierem culpam suam, dicens : *Mulier, quam dedisti mihi, deceptit me* (Gen. III, 12). Si in consilio interrogatus fueris, libere et humiliter quod tibi videtur expedire, re-

sponde. Si non requiritur, vel non recipitur consilium tuum, non sit tibi curæ, nec velis sententiam tuam pertinaciter defendere. Sufficiat tibi satisfacere conscientiæ tuæ. In accusationibus non sis anxius. Dic tamen quod sit factum contra Regulam et Ordinis statuta, sine odio alicujus, et mansuetis verbis et vultu placido. Ad illud quod non scis, non teneris. Noli opinando accusare, quia opinatio sæpe fallit. Ille qui dixit tibi quæ tu nescis, dicat per se, si verum est. Si autem præsens non est, tunc nec tu probare poteris, cum testem non habeas. Non graveris pro accusationibus tuis : sed dic tantum culpam tuam, si vera est : vel parva, licet non vera : alioquin consurget tibi major confusio, si procaciter te excuses quam si humiliter confitearis. Si vero gravia essent, et non vera, maxime quæ alios possent scandalizare, tunc humiliter petita licentia exaudientiæ, indica eis paucis verbis et mansuetis, quod non sis tibi conscius de quibus accusaris. Servus Dei non debet timere confusionem coram hominibus, ubi conscientia non accusat coram Deo : sed sustinere debet patienter, quidquid voluerit eum Dominus sustinere.

VII. — *De bonis institutis accurate servandis.*

Assuesce, ubicunque a superioribus corripieris, sive in capitulo, sive extra, ut statim genibus flexis tuam culpam dicas humiliter : hæc lex antiquæ religionis ab antiquis **S** **I** **I** Patribus tradita est. Unde debes studere, ut sicut ordo a tuis senioribus traditus est ; ita et tu tradas eum posteris tuis, quantum in te est, verbo et exemplo. Nec aliquam consuetudinem non bonam inducas, vel doceas : nec aliquam bonam per negligentiam, vel per incuriam diaboli prætermittas, nec in teipso, nec in aliis quibus cum modestia suadere potes. Quicumque enim aliquod exemplum relinquit aliis, sive bonam, sive malum, particeps erit imitatorum suorum, sive in præmio, sive in supplicio.

VIII. — *De regula et moderatione in mensa servanda.*

In mensa non sint oculi tui gyrovagi, neque hinc inde respicias ; ita quod videas, quis in latere tuo sedeat, vel quid faciat, quidve coram se habeat. Tibi soli et Deo debes esse intentus. Cum disciplina et silentio et timore comede ; non autem cum impetu gulæ, quasi non possis satiari. Non effundas te totum super cibum, sicut canis famelicus : nec antea quæras satiare oculos, quam palatum. Cum gratiarum actione sufficiant tibi præsentia : et semper in mensa malis penuriam pati, quam abundare. Nil eorum quæ tibi apponuntur, spernas ; nec indigneris si aliquis defectus est in condimento, vel salis, vel cocturæ : sed cogita quod multi te meliores vilioribus sint contenti et paucioribus, et quidquid abjicis, pro magnis deliciis acceptarent. De mensura comedendi difficile est certam regulam tradere, nisi inter ista duo medium teneas : ne ita parum sumas, ut viribus deficias, et labore frangaris ; et ne ita multum, ut post cibum non possis orare, vel legere, vel meditari, vel agilis esse ad omnia

opera virtutum. Inter ista duo propria experientia melior magistra erit.

IX. — *De paupertate sectanda.*

Paupertas Christi amica placeat tibi in omnibus, et ipsam summo conatu amplectere, in cibis, in vestibus, in utensilibus, in libris, in ædificiis, in omnibus. Vide quam humiles gestus habeant pauperes, quam simplex responsum, quam pavidum animum. Nunquam audiat aliqua querimonia de te pro aliquo defectu in cibo, vel in potu, aut in vili vestitu. Semper reputa te indignum de iis quæ habes. Quia defectus exterior crescit in augmentum gratiæ interioris, et in divitias bonæ conscientiæ: e contra exterior abundantia inopiam generat interiorem.

X. — *De modo cubandi seu dormiendi.*

In dormitorio esto quietus, nec per te aliquis inquietetur. Quotiescunque evigilaveris, statim occurrat tibi memoria Dei cum gratiarum actione, quia ipse vigilat super nos, quando dormimus, ut custodiat nos. Quando dormire vis, prius intendere debes orando, vel meditando; et ita in ista occupatione obdormias; et erit tibi somnus dulcior et utilior: somniabis, et etiam evigilabis ferventior in eadem devotione, et surges alacrior, et facilius redibis in eandem devotionem, in qua prius fuisti. Et licet dormientibus non imputandum videatur, quod nescii faciunt, vel patiuntur; tamen valde indecens est homini religioso, ita esse totum obrutum somno, sicut pecus, et jacere distentis manibus, et aliis membris incomposite in sinu contractis: cum propter hoc vestiti jaceamus et cincti, ut non habeamus potestatem circumducendi manus huc et illuc in nudo corpore, et magis parati simus ad orationem vel ad surgendum. Discretio in his necessaria est, per quam et corpus prudenter castiget, ne adversus spiritum caro rebellet: et spiritum discrete foveas, ne sub sarcina deficiat, et spiritualem defectum impediatur præ nimia debilitate.

XI. — *De opere vili, et Missæ servitio.*

Ad labores communes, et ad humilitatis officia esto paratus in ecclesia et in coquina: et maxime ad illa te obsequia exhibe, quæ alii pro sua vilitate contemnunt, et quasi abhorrent; ut ligna portare, domum purgare, tunicas excutere, et pedes lavare. Ad Missam libenter servias, quoniam hoc est officium Angelorum. Ipsi enim devotissime Domino serviunt et ministrant. In hoc enim ministerio, triplex est fructus. Primo, boni operis exercitium est. Secundo, opus est charitatis, qui proximum provocat in bono. Tertio, opus est devotionis; quando astas ante mensam summi Regis, et cum eo loqueris in oratione et in ministerio cum Angelis, quibus et familiarior eris ex ministerio. Ex hoc sacerdos specialiter, et omnes circumstantes generaliter pro te orare debent, imo tota Ecclesia ubique in orbe terrarum; eo quod vices omnium geras, qui Domino suo de cælo cum devotissima gratiarum actione vehementi ministrare deberent, si possent

adesse. Et vix potest esse quin Deus aliqua speciali gratia remuneret eum in præsentem, qui devote et libenter ministrat ad Sacramentum illud tam salutare; quo nil melius neque sanctius potest esse in cælo et in terra; et quodammodo præcipuum indicium divinæ dignationis et dilectionis ad homines. Quid enim minus facit Deus quotidie veniendo super altare, quam cum de cælo descendens formam assumpsit humanam? et ideo reliquit memoriale totius dilectionis in se ipso, Incarnationis, Redemptionis, Glorificationis. Salubre est ei sæpe communicare, qui omni devotione et studio virtutum, et custodia sui, non solum a magnis peccatis, sed etiam a levitate verborum, et operum, et cogitationum se ad hoc studet aptare. Licet enim omni tempore debeamus esse solliciti ad spiritualia opera, convenit tamen maxime, ut ad susceptionem tanti Sacramenti nos præparemus, et susceptum reverenter custodiamus.

XII. — *De confessione recte instituenda.*

Sæpe confitere peccata tua, ad minus bis vel ter in qualibet hebdomada; et simpliciter dic culpam tuam, sicut uni angelo, qui sciret secreta cordis tui. Non adjicias velamen excusationis vel alleviationis; nec implicate confitearis, ut confessor tuus non intelligat quid notes. Specilia quid feceris, et nude et pure confitearis. Historias autem et facta aliorum noli recitare; sed quod recolis te excessisse a tempore quo nuperrime es confessus, hæc breviter dic et pure; et noli tractatum texere cujusdam longæ et affirmativæ confessionis generalis, quia generat tædium confessori: ita poteris in oratione tua quotidie Domino confiteri. Defectus tuos ei expone, quos sentis in singulis virtutibus; et multum expedit super his ab eo remedium postulare miserationis. Parum enim valet confessio, nisi proponas de cætero cavere tibi ab iis quæ confiteris, et te studeas emendare.

XIII. — *De amore cellæ et abnegatione propriæ voluntatis.*

In cella libenter esto, et in ea aliquid boni age, quod ædificet cor tuum, mentemve tuam, vel quod a tuo superiore injunctum sit. Tam voluntarius debes esse ad obedientiam, ut si omni hora relinqueretur quid facere deberes arbitrio tuo, libentius æquo animo accipias mandato obedientiæ deservire, et non tui juris esse; ita quod nec loqui sine licentia, nec ad aliquas necessitates, proprias ires, si liberum arbitrium haberes; sicut sanctos patres in Ægypto legimus vixisse, quorum gloriam si cupimus adipisci, virtutes imitemur.

XIV. — *De lectione Scripturæ et piorum librorum.*

Sæpe divino sacræ Scripturæ eloquio incumbere. Hoc tuum primum esse debet fundamentum, nec non via quæ ducit ad vitam. Lege sanctorum vitam eorumque doctrinam: ut bonis operibus eorum et actibus instruaris, et humiliaris, et ad devotionem accendaris, vel ad studium provoceris; ut informes in intellectu Scripturarum, et in fide illumineris,

ut verum a falso scias discernere, et bonum a malo, vitium a virtute ; et remedia tentationum, et reformationem morum invenire. Non legas ad hoc ut doctor vociteris, non causa curiositatis. Non legas libros qui non ædificent, ut sunt fragmenta poetarum ; quia nova lectio novas generat cogitationes, et extinguit mentis devotionem.

XV. — *De prælatione et munere docendi non affectando.*

Non affectes prælaturam vel officium quodcumque, et quantumcumque dignus sis, non præsumas de te magna ; sed stude te ipsum semper deprimere et humiliare usque ad terram : si tamen dignus fueris, vocabit te Dominus renitentem. Nemo enim sibi sumit honorem, sed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron (*Hebr. v, 4*). Si insufficiens et indignus, erit tibi confusio magna. Unde est quod aliquando parvum consequimur fructum ex prædicationibus, vel confessionibus nostris ? Quia non vocati a Deo venimus, et non missi currimus. Prius volumus fructum ferre in aliis, quam radices in terra fixerimus charitatis et veritatis. Et ideo fructus non est durabilis, quia non procedit ex radice charitatis. Hinc est quod in Levitico dicitur : *Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum : poma quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. Quarto 813 autem anno, omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino. Quinto autem anno, comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt* (*Levit. xix, 23-25*). Arbor in terra plantata, est homo de sæculo sumptus et in religione plantatus ; qui fructus salutis debet afferre in se, et in aliis tempore opportuno. Si intempestivos fructus protulerit, immundi reputabuntur, et inutiles ad fructum spiritualem, propter præsumptionem. Primus annus est pœnitentia vera de peccatis præteritis. Secundus autem annus est perfecta conversatio ad statum emendationis. Tertius autem annus est usus bonæ conversationis. Quartus annus est laudes et humanos honores contemnere, et gloriam soli Deo quærere, et animarum salutem. Quicumque autem ante hunc annum ingerit se, ut fructum animarum proferat ; non Deo acceptum, nec sibi meritorium propter levitatem, nec aliis erit proficuum. Post vero hunc annum, id est quinto anno, puræ charitatis comedent fructus, et congregabunt poma ; quia tunc erit prædicationis fructuosa et sibi meritoria, ut fructum congregent in vitam æternam. Te ipsum stude primo componere interius in bonis moribus, ac ordinare in sanctis affectionibus et cogitationibus ; et tunc procedes ad docendum alios. Insana doctrina est, qui aliquem præsumpsit docere, antequam didicerit.

XVI. — *De continua sui disciplina, ob Deum et Angelos nos ubique spectantes.*

Nunquam securus sis, etsi absconsus, quin te disciplinate habeas, et caste in omnibus, in visu, au-

ditu, tactu, gustu et odoratu, ac si videaris ab amico. Scito, quod sancti Angeli sunt nobiscum, et semper ubique vident omnia quæ facimus : quorum aspectus debemus vereri, et præsentiam revereri. Videt etiam nos ipse Deus et Dominus iudex noster : videt ipsa nostra conscientia, testis eorum quæ facimus, et accusat. Qui autem veretur magis hominum aspectus, quam Dei et Angelorum et propriæ conscientiæ, non est castus amator boni, sed appetitor temporalis honoris : et talis non est servus Dei verus, qui adhuc magis cupit placere hominibus quam Deo. Quibus enim plus times displicere, illis etiam magis affectas placere. Nemo autem potest duobus dominis servire (*Matth. vi, 24, et Luc. xvi, 13*).

XVII. — *De verecundia et modestia.*

Inter fratres exhibe te verecundum, gratiosum, modestum, affabilem, dulcem, et severiorem ; ut disciplinam conserves, et tamen ex austeritate non sis onerosus aliquibus. Jocos dissolutos nunquam exerceas, nec verba sæcularia alicubi proferas, nec libenter audias : quod enim te delectat audire, si auderes, etiam libenter proferres. Servus autem Dei ita castus esse debet in omnibus verbis factisque suis, ut non tantum horreat quæ indecenter sonant, sed etiam ea quæ dant intelligere aliqua turpia, licet aliqua sint honestate palliata. Omnes gestus et sermones tui, et mores, et aspectus, et incessus, quadam humili verecundia debent esse ornati. Nil appareat in te elatum et pomposum, vel audaciæ vel præsumptionis notabile. Verecundia enim est maximum decus in Religioso, præcipue in juvenibus : ita ut qui eam postponunt, vix aliqua spes sit de eis quod boni fiant et virtuosus. Sicut timor Domini componit homines, et ordinat interius omnia ad beatitudinem : ita verecundia componit exterius ad disciplinam. Nemo sit tibi ita familiaris, coram quo verecundiæ penitus obliviscaris. Incessus tuus sit maturus : non leviter curras sine necessitate ; nec vultum tuum erectum geras, sed mediocriter depressum ; nec vagus sis oculis ; nec brachia multum ventiles ; nec more sæcularium incomposito gradu incedas, sed plano et humili gestu. Sedens non pigre te in latus inclines, nec crura longe extendens, maxime præsentibus aliis. Exterior enim incompositio corporis indicium est indevotæ mentis.

Risus tuus sit moderatus et rarus, sine cachinno. Magis enim vult Dominus bonitatem, quam dissolutionem. Stude vultu esse serenus, et non turbulentus vel indignabundus ; quia Deo hoc vitium valde displicet.

XVIII. — *De circumspecta locutione, et cavenda detractione.*

Verba tua sint lenia ; responsio humilis sine punctione amaritudinis, vel obliquæ redargutionis, atque irrisionis. Sic forma verba tua ad alterum, cum loquaris de aliquo, ac si illum auscultare, et prope stare cerneres. Non timeat te quisquam, quod in sui absentia famam suam denigres in aliquo. Magnum vitium est in Religioso, aliquid mali de

absente loqui, quod loqui erubesceret, **S**ed si ille audiret. Non libenter audias detrahi alicui, sed aut fuge detractorem, aut compesce si potes. Nil prodest audire detractiones : idcirco aliquem laudabilem elige virum, si potes, qui te et alios auditores ædificet verbis suis potius, quam detrahendo noceat. Rumores nescias, quia inquietant cor, et mentem distrahunt, et devotionem exhauriunt, tempusque sine utilitate consumunt. Etiam omnia quæ scis, non effundas tanquam vas absque operculo ; quod statim cum inclinatur, effundit quidquid continet. Non sis libenter in turba ; nisi quando tractatur de Deo et his quæ animum ædificant. Non sis clamorosus in loquendo, nec impetuosus ad evaporandum quod intus tenes. Cave autem, ut sicut tu nullis detrahis, ita nullum prodas detractorem apud illum cui detrahitur ; ne magis degraves detractorem, et ex te semen discordiæ generetur. Potest namque esse, quod ille qui dixit de altero, non intendat derogare ei, sicut iste forte suspicatur, et incitatur ad odium contra eum, et ad vindictam provocatur ille simpliciter dixit, non animo detrahendi ; aut forte statim pœnituit, proponens se de cætero a similibus cavere. Si autem talia dicerentur de aliquo, quod omnino expediret eum scire de quo dicuntur, potes ei exprimere, si vis, quæ dicuntur, non exprimendo eum qui dixit : ut sciat quid cavere debeat, et non in odium contra detractorem inardescat.

XIX. — *De cavenda jactantia.*

Jactantiam diligentissime cave. Ne unquam cures aliqua scire quæ in te bona sunt, nec alicui debes significare de aliquo quod in te est commendabile, nec velis in te inaniter glorjari ex eo quod in te potest esse aliquid laudabile quod non intelligant alii, licet tu taceas et abscondas : si te prodis et commendans, irrideberis et vilesces, et unde prius ædificabuntur in te, postea despicient. Omnis quippe laus in proprio ore sordescit. Maledicta et convicia, mendacia levia et frivola, et omnia juramenta, omniaque turpia verba, licet etiam sint jocosa, ab ore Religiosi perpetuo anathemate sunt arcenda. Jacobus apostolus ait : *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam, sed seducens cor suum, huius vana est religio (Jac. 1, 26).*

XX. — *De verbis jocosis fugiendis.*

Verba jocosa sunt fugienda ubique : et licet grave non sit eorum peccatum, tamen consuetudo continua generat animæ detrimentum. Nam sæpe dum quasi licenter, vel silenter relaxamus linguam in verba otiosa, et non advertimus ; dilabimur paulatim ad nociva, ex quibus oriuntur detractiones, murmurationes, dissolutiones et graves conscientiarum corrosiones.

XXI. — *De studio audiendi pia et utilia.*

De Deo audi libenter loqui, et tu ipse loquaris similiter ; quia tali locutio incitat ad studium virtutis, et affectum devotionis. Audi humiliter verba ab his qui dicunt, nec disputes e contra. Sunt qui-

dam, qui cum audiunt aliquid boni, ne ipsi videantur ignorare bonum quod alter proponit, statim volunt de hoc disputare, ut videantur etiam de hoc aliquid scire. Non enim quærunt ædificationes, sed ostentationes : et ideo propter tales sæpius multa bona omittuntur dicenda.

XXII. — *De cavenda contentione.*

Noli esse contentiosus. Cito crede, cum bonum est et verum quod alter proponit. Tuum non est resistere propter aliquam ostentationem, si bonum et verum est. Si autem non bonum, melius persuadebis ei veritatem pacifice et quiete demonstrando, quam acriter arguendo.

XXIII. — *De modo loquendi Religiosorum et cura temporis.*

Cum loquis, loquaris voce remissa, vultu placido. Moribus disciplinatus, et quietus esse studeas, et quidquid tunc loqueris, magis authenticum et utile erit. Non sis audax eorum senibus, sed verecundus, auscultans doctrinam eorum. Seniorum est docere, juvenum autem humiliter audire. Noli otiosus sedere, et intendere rumoribus et fabulis : quia principaliter duplex malum ex hoc contrahitur. Teris inutiliter tempus, et ex hoc pateris detrimentum, cum de eo redditurus sis Deo in die novissimo rationem ; cum omne tempus tibi impensum exigetur a te in die iudicii : aliud, quia non das in hoc aliis bonum exemplum, et de hoc etiam rationem reddet.

XXIV. — *De speculo omnium virtutum nobis proposito, id est vita Christi.*

In omnibus virtutibus et bonis moribus, semper propone tibi illud præclarissimum speculum sanctitatis, et perfectissimum exemplum : scilicet vitam et mortem Filii Dei et Domini nostri Jesu Christi, qui de cælo ad **S**ed hoc missus est, ut nobis præiret in via virtutum, et legem vitæ et disciplinæ suo nobis exemplo daret, et erudiret nos sicut semetipsum. Sicut enim naturaliter ad imaginem Dei creati sumus ; ita ad morum ejus similitudinem pro nostra possibilitate conformemur, qui ejus imaginem peccato fœdavimus. Quanto enim quilibet se virtutum imitatione conformare Christo studuerit : tanto ei propinquior in patria, et similior in gloriæ claritate erit. Describe in corde tuo mores ejus : quam humiliter se habuerit inter homines, quam benigne inter discipulos, quam modeste comedendo et bibendo, quam misericors super peccatores, quibus se similem fecit per omnia ; quomodo nullum sprexit vel horruit, etiamsi esset leprosus quomodo divitibus non adulabatur ; non anxius pro corporis necessitatibus erat : quam verecundus in visu, quam patiens in contumeliis, quam mitis in responsionibus. Non enim studuit se vindicare in verbo mordaci et amaro : sed blanda et humili responsione, alterius malitiam sanabat. Item, quam sollicitus in animarum salute : pro quarum salute, cum Deus esset, nasci et mori dignatus est. Qui est benedictus super omnia in sæcula. Amen,